

Влада на Република Северна Македонија
Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut

СТРАТЕГИЈА
НА ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ЗА СОРАБОТКА СО И РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО
2021 - 2024

Скопје, септември 2021 година

1. ВОВЕД

Развојот на граѓанското општество е од исклучителна важност за демократските вредности на една земја и поттикнување на граѓанската свест. Улогата и придонесот на граѓанското општество во промовирањето и градењето на демократската култура на сите општествени нивоа е израз на потребата од соработка меѓу Владата на Република Северна Македонија и граѓанското општество со цел ефикасно да се одговори на предизвиците на земјата. Владата на Република Северна Македонија активно презема мерки за градење на континуиран, транспарентен и целосно инклузивен дијалог со граѓанското општество, третирајќи го како рамноправен партнер и коректор на нејзините одлуки, со целосно право да партиципира во градењето на политиките, да сугерира и критикува.

Во 2007 година Владата на Република Северна Македонија ја усвои првата Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор со Акциски план 2007-2011. Во неа, Владата ја истакна важноста на граѓанското општество, ги постави основите на нејзината соработка со граѓанските организации и се зазема систематски да ги зајакне основните услови за побрз и поефикасен развој на граѓанското општество.

Ценејќи го придонесот на граѓанското општество и неговата значајна улога во развојот на општеството, поттикнување на плурализмот, толеранцијата и развојот на демократијата, во 2012 година беше усвоена втората Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор со Акциски план 2012-2017. Целта на овој стратешки документ беше промовирање, поддршка и унапредување на партнерските односи помеѓу Владата и граѓанското општество, преку мерки за зајакнување на заемната соработка.

Стратегијата на Владата на Република Северна Македонија за соработка со и развој на граѓанскиот сектор 2018-2020 овозможи понатамошно унапредување на соработката и поттикнување на развојот на граѓанското општество, како коректив на политиките, сервис на граѓаните и канал за солидарност, партнер на државата и бизнисот и двигател на ЕУ интеграцијата.

Стратегијата содржи цели и мерки за соработка на Владата и органите на државната управа со здруженијата и фондациите, како дел од поширокиот граѓански сектор и форма преку која јасно се изразува граѓанската иницијатива и се овозможува учеството на граѓаните во севкупните општествени текови. Стратегијата се заснова врз принципите на: заемна доверба, партнерство, независност, плурализам, учество, транспарентност (јавност), одговорност и еднакви можности и недискриминација.

Воспоставувањето значаен дијалог меѓу владата и граѓанските организации и создавањето поволно опкружување за развој на активно граѓанско општество е важен предуслов за одржливост на реформите за пристапување во Европската унија во приоритетни области како што се владеење на правото, борба против корупцијата, основните права и доброто управување. Во тој контекст, Европската комисија континуирано ги истакнува придобивките од квалитетните структури за дијалог на политиките меѓу владата и граѓанското општество, како суштинска компонента на политичките критериуми за членство.

Владата на Република Северна Македонија е определена за унапредување на околината во која работи и се развива граѓанското општество, што придонесува во зајакнување на демократското управување и воспоставување на структурен дијалог со граѓанското општество кое ќе придонесува и ќе дава поддршка на патот на реформите за интеграција на земјата во Европската унија.

2. ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

2.1. Карактеристики на граѓанското општество

Поимите „граѓанска организација“, „граѓанско општество“ и „граѓански сектор“, во смисла на оваа стратегија, ги опфаќаат здруженијата, фондациите, сојузите, организационите облици на странски организации и другите форми на здружување, регистрирани согласно со одредбите на Законот за здруженија и фондации и не се однесуваат на политичките партии, црквите, верските заедници и религиозните групи, синдикатите, коморите и други видови на здружување уредени со посебни закони. Граѓанските организации се непрофитни, непартиски и се основаат за остварување и заштита на права, интереси и уверувања во согласност со Уставот и со закон.

Според податоците од Централниот регистар на Република Северна Македонија, во Република Северна Македонија има вкупно 17.498 регистрирани здруженија и фондации¹. Вкупниот број на активни здруженија и фондации изнесува 7.597, при тоа за активни се сметаат организациите кои до Централниот регистар на Република Северна Македонија поднеле годишна сметка за 2020 година или Одлука дека вкупната вредност на имотот или годишниот приход за 2020 година не надминуваат износ од 2.500 евра во денарска противвредност. Во текот на 2020 година се основани и запишани во Регистарот вкупно 544 здруженија и фондации, а 79 престанале да постојат и се избришани од Регистарот.

Бројот на вработените во граѓанскиот сектор е благо покачен од 1645 во 2019 година на 1677 во 2020 година. Сепак, овој број е намален како процент на вработеност во државата, од 0,29 на 0,2 проценти².

Пандемијата предизвикана од КОВИД-19 имаше силно влијание врз општествените, економските и политичките случувања во Северна Македонија, вклучително и врз работата на граѓанските организации. Според Индексот на одржливост на граѓанското општество за Северна Македонија во 2020 година³, севкупната одржливост на граѓанското општество забележа благо подобрување во 2020 година, најмногу поради способноста на граѓанските организации да се приспособат и да го намалат влијанието од пандемијата. Организацииските капацитети во рамките на граѓанскиот сектор беа подобрени со проширувањето на членството, зголемениот интерес за волонтерство и зголемената употреба на технологијата, а граѓанските организации бргу се приспособија на новите околности што ги наметна пандемијата, па нудеа нови услуги со цел да ги задоволат потребите на членовите, што доведе до подобар успех во областа давање услуги. Јавниот углед на граѓанскиот сектор, исто така, беше подобрен поради позитивната медиумска покриеност и признанието на граѓаните за позитивната улога на граѓанските организации во општеството, особено за време за кризата со КОВИД-19. Во исто време, финансиската одржливост на

¹ Податоците за регистрирани и активни граѓански организации се презентирани согласно известувањето од Централниот регистар на Република Северна Македонија, бр.09-1771/2/2 од 9.7.2021 година.

² Индекс на одржливост на граѓанското општество за Северна Македонија во 2020 година, Организационски капацитети: 3.6, <https://www.balkancred.net/2020-csosi-report-for-north-macedonia-slight-improvement-in-the-overall-civil-society-sustainability/>

³ Индекс на одржливост на граѓанското општество за Северна Македонија во 2020 година, Одржливост на граѓанските организации: 3.6, <https://www.balkancred.net/2020-csosi-report-for-north-macedonia-slight-improvement-in-the-overall-civil-society-sustainability/>

граѓанскиот сектор забележа благо влошување поради намалените државни фондови наменети за граѓанските организации, како од централните така и од локалните буџети. Правната рамка, застапувањето и инфраструктурата на секторот останаа стабилни.

2.2. Постојна правна рамка

Основните гаранции за делување на граѓанските организации се утврдени со Уставот на Република Северна Македонија и со Законот за здруженија и фондации.

Согласно член 20 од Уставот, на граѓаните им се гарантира слобода на здружување заради остварување и заштита на нивните економски, социјални, културни и други права и уверувања, а граѓаните можат слободно да основаат здруженија на граѓани, да пристапуваат кон нив и од нив да истапуваат.

Со донесувањето на Законот за здруженија и фондации во 2010 година правната рамка се хармонизираше со европските стандарди и беа поставени основите за развој на мерки кои ќе ја помогнат одржливоста на граѓанското општество. Со Законот се уредуваат начинот, условите и постапката за основање, регистрација и престанок на здруженијата, фондациите, сојузите, организационите облици на странските организации во Република Северна Македонија, имотот со кој располагаат, надзорот, статусните промени и статусот на организациите од јавен интерес. Клучните новини во законот се однесуваат на можноста за формирање на здруженија и фондации од страна на правни лица, овозможување на вршење на стопански активности и воведување на статус на организации од јавен интерес.

Според Извештајот за проценка на правната рамка што влијае на граѓанските организации⁴ Уставот на Република Северна Македонија обезбедува правна основа за поволна законска рамка за граѓанските организации во согласност со меѓународните стандарди за слободи на: собирање, здружување и изразување. Тековната законска и регулаторна рамка опфаќа низа фундаментални прашања, вклучувајќи ги и формите и животниот циклус на граѓанските организации, фискалниот третман на граѓанските организации, односите помеѓу државата и граѓанското општество, како и улогата на граѓанските организации како даватели на услуги.

Од усвојувањето на Стратегијата за соработка со и развој на граѓанскиот сектор (2018-2020) беа завршени неколку позитивни реформи насочени кон подобрување на законодавната и регулаторната рамка, особено во врска со фискалниот статус на граѓанските организации. Јасната дистинкција на видовите приходи што може да подлежат на данок на добивка, како и ослободувањето од персоналниот данок на доход на одредени трошоци поврзани со активности на граѓански организации (пр. сместување, патни трошоци, освежување и сл.) ја подобри правната сигурност и предвидливоста на законските обврски кон граѓанските организации. Дополнително, случаите на злоупотреба на административните овластувања и насочените и злонамерни инспекции и истраги против граѓанските организации не беа

⁴ “Assessment report on the legal framework affecting CSOs in Republic of North Macedonia-Outline of key amendments in the legislation essential for improving the enabling environment for civil society”, February 2021, проект финансиран од Европската унија “Technical Assistance for improving the enabling environment for Civil Society Organisations in the Republic of North Macedonia” (Project Identification N°EuropeAid/140131/DH/SER/MK, Service Contract N° IPA/2019/413-168)

документирани во изминатиот период, што укажува на целокупно подобрување на овозможувачката околина за граѓанското општество.

Сепак, и покрај забележаните позитивни трендови, одредени прашања во врска со законодавната и регулаторната рамка за граѓанските организации остануваат отворени и нерешени (на пр. статус на организации од јавен интерес, државно финансирање, даночни олеснувања, структурен дијалог). Некои од клучните законодавни иницијативи планирани во Стратегијата што беа насочени кон овие прашања не беа завршени. Голем дел од овие проблеми и празнини не се нови и граѓанското општество подолг временски период укажува на потребата за подобрување на законодавната рамка за граѓанските организации, особено во следните области:

За статусот и регистрацијата на граѓанските организации

1. Почетен чекор во реформскиот процес треба да биде измена на Законот за здруженија и фондации, а како клучни области од овој закон за кои е потребна детална ревизија се: одредбите за непартиска активност, одредбите за организациите од јавен интерес, за државно финансирање на граѓанските организации кои треба да содржат јасни и објективни критериуми, судир на интереси, мониторинг и евалуација на процесот на аплицирање, прецизно дефинирање на критериумите под кои граѓанските организации можат да спроведат економска активност, како и одредби за државните органи за обезбедување на поволно опкружување за поддршка на граѓанските организации и координирање на политиките за развој на граѓанското општество.
2. Законот за едношалтерски систем и водење на трговскиот регистар и регистарот на други правни лица и неговите подзаконски акти, треба да ја обезбедат неопходната разлика помеѓу компаниите и непрофитните субјекти.
3. Деловите од Националната класификација на дејности што се релевантни за активностите на граѓанските организации треба да се ревидираат и прегледаат дали одговараат на потребите на граѓанските организации и дали имаат негативно влијание врз нивната работа.
4. Треба да се изврши темелна проценка на статусот, улогата и особено финансирањето на граѓанските организации кои работат во областа на правата на лицата со попреченост.
5. Усвојување на нов Закон за донации и спонзорства во јавните дејности усогласен со препораките на граѓанското општество.

За државното финансирање

6. Врз основа на измените и дополнувањата на Законот за здруженија и фондации треба да се предвиди донесување на сеопфатен подзаконски акт со кој детално ќе се разработат критериумите за избор на финансирање, механизмите за спречување на судир на интереси, алатките за следење и евалуација, обврски за известување, избор или назначување членови во комисии за евалуација, како и за процесот на аплицирање.
7. Да се прошири опфатот на граѓански организации што можат да се финансираат од приходи остварени во согласност со Законот за игрите на среќа и за забавните игри.

За организациите од јавен интерес

8. Законите што ги регулираат персоналниот данок на доход, ДДВ, данокот на добивка, како и Царинскиот законик мора да предвидат специфични и конкретни олеснувања кои им следуваат на организациите со статус од јавен интерес. Овие закони треба да ги

регулираат критериумите и постапките за користење на олеснувањата на неограничувачки и недискриминаторски начин.

9. Посебни придобивки или приоритети може да бидат предвидени и пропишани во Законот за здруженија и фондации или во друг правен акт што ќе гарантира одреден процент од државниот буџет за граѓанските организации да се распредели на организации од јавен интерес.

За регулаторната усогласеност

10. Кривичниот законик сè уште го смета овластеното лице за застапување на здруженија, фондации, сојузите и организационите облици на странски организации како овластено лице за разлика од одговорните лица во компаниите кои се сметаат за одговорно лице во правно лице. Оваа формулација е нејасна бидејќи овластено лице се користи во контекст на јавните овластувања и може да доведе до неосновано гонење за злоупотреба на службената положба и овластување.

11. Законите што ги регулираат борбата против екстремизмот, тероризмот, перењето пари и корупцијата не треба да вклучуваат одредби што ги ограничуваат или ги оневозможуваат граѓанските организации да преземаат легитимни активности и во пракса активностите на организациите да не се ограничуваат поради неоправдани или непропорционални барања.

За учество во процесите на креирање политики

12. Во однос на Законот за јавни собири, должностите на организаторот на собирот треба да бидат дефинирани со доволна прецизност и јасност во однос на организацијата на службата за безбедност и соодветните прекршочни санкции за непочитување, потребата од дозвола за странци и висината на потенцијалните казни.

13. Законот за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните треба да ги охрабрува, а не да ги обесхрабрува локалните референдуми и граѓанските иницијативи. Потребна е ревизија на потребниот праг на минимум потписи за поддршка на иницијативата за референдумот и времето потребно за собирање на потписите.

14. Треба да се ревидира тековната регулатива за проценка на влијанието на регулативата (вклучително и јавни консултации), што е на ниво на подзаконски акти кои произлегуваат од Деловникот за работа на Владата (Методологија за проценка на влијанието на регулативата и Упатство за начинот на постапување во работата на министерствата во процесот на спроведување на проценка на влијанието на регулативата) и оваа постапка да се регулира со закон со цел да се обезбеди целосно почитување.

За законодавството поврзано со граѓанските организации како актери во социо-економскиот развој

15. Иако законот со кој се регулира јавно-приватно партнерство не ги исклучува граѓанските организации како потенцијални приватни партнери кои можат да склучат договор за јавно приватно партнерство и да спроведуваат јавни услуги (пр. образование, младинска работа, социјална грижа и заштита, благосостојба на животните, култура итн.) искуството покажа дека засега само деловните субјектите се партнери на вакви договори. Потребно е детално да се разгледа целото релевантно законодавство за јавно приватно партнерство и делегирање на јавни услуги и да се утврди дали се потребни измени и дополнувања.

16. Социјалното претприемништво е клучна област каде граѓанските организации можат да учествуваат во социо-економскиот развој. Иако постои широк консензус дека законодавството е потребно за промовирање на оваа алатка и првиот предлог-закон беше предложен во 2015 година, не беа направени други напори на законодавно ниво. Сепак значаен поттик во оваа област е процесот на изготвување на Националната стратегија за социјални претпријатија (2021-2024) што е во завршна фаза на формалното усвојување. Стратегијата и Акцискиот план предвидуваат проценка на потребата од законско регулирање на социјалното претприемништво.

17. Новите закони за социјална заштита и за бесплатна правна помош треба да бидат предмет на анализа со цел да се идентификува дали законската рамка е соодветна и дали се потребни други активности во интерес на граѓанските организации.

2.3.Институционална структура за соработка со граѓанските организации

Во април 2018 година Владата на Република Северна Македонија формираше Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, како советодавно тело на Владата за унапредување на соработката, дијалогот и поттикнување на развојот на граѓанскиот општество. Советот е составен од 31 член назначени од Владата, од кои 15 членови од редот на вработените во органите на државната управа и 16 членови на предлог на организациите регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации, избрани по пат на јавен повик за областите: развој на граѓанското општество, демократија и владеење на правото, промоција и заштита на човековите права и антидискриминација, економски и одржлив развој, наука, образование и доживотно учење, млади, социјална заштита и заштита на деца, заштита на маргинализираните лица, родова еднаквост, заштита на здравјето, земјоделство и рурален развој, култура, медиуми и информатичко општество, заштита на животната средина, спорт и ЕУ интеграции и политики. Мандатот на претседателот и членовите на Советот е три години, со право на уште еден избор.

Советот претставува комплексно конзилиарно советодавно тело изградено на вербата дека меѓусебниот дијалог и потребата од критичко промислување е заеднички именител во односот помеѓу власта (избрана од граѓаните) и граѓанското општество (создадено од граѓаните)⁵. Во текот на првиот тригодишниот мандат (април 2018 - јуни 2021 година), Советот одржа 32 седници, иницираше процеси и влијаеше на креирањето политики на Владата за создавање овозможувачка околина и развој на граѓанското општество. Советот придонесе кон унапредување на транспарентноста на распределбата на средства од државниот буџет за финансирање на програмски активности на граѓански организации преку: учество во планирањето на областите и приоритетите за финансиска поддршка; учество во Комисијата за распределба на финансиски средства наменети за финансирање на програмски активности на здруженија и фондации од Буџетот на Република Северна Македонија за 2019, 2020 и 2021 година; разгледување на годишните извештаи за реализација на програмите и финансираните проекти на граѓанските организации и подготвената Анализа на финансиската поддршка на организациите од Буџетот со компаративна анализа на моделите за државно финансирање од други земји и Предлог-модел на Фонд за институционална поддршка на граѓанските организации и ко-финансирање на ЕУ-

⁵ Јане Чаловски, ЈАДРО-Асоцијација на независен културен сектор, член на Советот во областа Култура, изјава содржана во Брошурата: Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество-Дијалог и поттикнување, 2021

проектите во Република Северна Македонија. Со цел зголемено учество на граѓанското општество во креирањето на јавните политики, Советот номиниранше 53 претставници на граѓански организации во 16 советодавни и работни тела на Владата и органите на државна управа и подготви Предлог-модел за вклучување на организациите во пристапните преговори за членство во ЕУ.

Во насока на обезбедување континуитет во работата на независен, репрезентативен, оперативен и ефективен Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество ќе се воспостават ефикасни методи за консултирање и информирање на граѓанските организации за работата на Совет, така што Советот да стане ефективен механизам за оформување на политиките за граѓанското општество. Со цел унапредување на околината во која работи и се развива граѓанското општество, Советот ќе продолжи да биде двигалет на реформата на системот на државно финансирање на граѓанските организации, воспоставувањето структурен дијалог со граѓанското општество и креирањето модел за учество на граѓанските организации во идната преговарачка ЕУ структура на земјата.

Во рамките на политиката на Владата за континуирана и ефективна соработка со граѓанското општество, во декември 2004 година во Генералниот секретаријат – Сектор за анализа на политиките и координацијата формирано е Одделение за соработка со невладините организации, кое го следи и координира спроведувањето на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанскиот сектор, врши административно-стручна поддршка на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, Комисијата за организации со статус од јавен интерес и Комисијата за распределба на финансиски средства наменети за финансирање на програмски активности на здруженија и фондации од Буџетот на Република Северна Македонија.

Воспоставена е Мрежа на државни службеници за соработка со граѓанското општество. Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата периодично организира состаноци со членовите на мрежата од министерствата и врши редовна комуникација и заемно информирање во насока на координирано спроведување на Стратегијата.

2.4. Забелешки и препораки од ревизијата на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанскиот сектор 2018 – 2020

Според Прегледот на имплементацијата на Акцискиот план на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество 2018 - 2020 година⁶, во текот на последните 15 години Република Северна Македонија спроведе три циклуси на стратешко планирање за поддршка и соработка со граѓанското општество и разви солидна институционална рамка, системи и постапки за консултации со граѓанското општество. Стратегијата и Акцискиот план за периодот 2018-2020 година се јасни и конзистентни и обезбедија континуитет со претходните два циклуса. Во спроведувањето на третиот стратешки циклус, скратувањето од периодот од 5 на 3 години произведе позитивен поттик за имплементација.

⁶ “Review of implementation of the Action Plan for the Government Strategy for cooperation with civil society 2018 – 2020”, February 2021, проект финансиран од Европската унија “Technical Assistance for improving the enabling environment for Civil Society Organisations in the Republic of North Macedonia” (Project Identification N°EuropeAid/140131/DH/SER/MK, Service Contract N° IPA/2019/413-168)

Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата е клучен двигател на соработката со граѓанското општество и витален олеснувач за учеството на владините институции во Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество. Ова е комплексна и тешка задача. Одделението има добри ресурси, но е релативно мало во рамките на владината мрежа на институции и треба да ја зајакне својата улога и видливост во спроведувањето на Стратегијата и Акцискиот план.

Целите, мерките и активностите на Акцискиот план 2018-2020 се солидно развиени, усогласени и имаат логичен редослед. Сепак, индикаторите и финансиските алокации се недоволно развиени или нејасни, што го отежнува следењето на резултатите само врз основа на квантифицирани податоци за реализирани активности.

Извештаите за мониторинг синтетизираат и квантифицираат активности. Извештајот дава солидна основа за следење на напредокот на активноста, но нема коментари за податоците и опис на напредокот. Евалуацијата на резултатите се спроведува врз основа на спроведувањето на активностите и содржи солидни извори на верификација. Сепак, системот нема јасни критериуми и процес на проценка. Во следниот циклус на планирање, потребно е да се усвои напреден систем за планирање, мониторинг и евалуација (РМЕ) или мониторинг, евалуација, отчетност и учење (МЕАЛ) и процес за дефинирање и известување за успехот и достигнувањето, вклучувајќи подобрени дефиниции за мерење на успех и проценка на постигнувањето на ниво на резултати.

3. ВРЕДНОСТИ И ПРИНЦИПИ ВРЗ КОИ СЕ ТЕМЕЛИ СОРАБОТКАТА

Стратегијата ќе продолжи да ги негува, афирмира и промовира вредностите и принципите кои беа основа на досегашната соработка и истите содржински ќе ги надгради со цел да ја продлабочи соработката.

Заемна доверба - Во развојот и спроведувањето на политиките и активностите, улогите на Владата и граѓанското општество се комплементарни. Нивните заеднички цели ќе бидат најефикасно остварени доколку се утврдени и спроведени врз основа на заемна доверба за целта што треба да се постигне и начинот како да се направи тоа. Владата се залага таа и граѓанското општество да влегуваат во заеднички односи без предрасуди и со целосно разбирање за позитивната улога што ја има секоја страна во постигнувањето на заедничките цели. Содржината на ова начело ја определуваат две компоненти: совесност и јавен интерес.

Партнерство - Успешна соработка помеѓу Владата и граѓанското општество претпоставува партнерски однос и поделба на задачите со цел поефикасно остварување на интересите на граѓаните. Принципот на партнерство подразбира соработка на рамноправни основи помеѓу сите субјекти со цел да се воспостави дијалог и почитување на различни мислења при дефинирање и спроведување на заедничките цели. Владата и граѓанското општество ќе се дополнуваат во рамките на соодветни области, а граѓанскиот сектор може да излезе во пресрет со сопствениот капацитет и знаење.

Независност - Граѓанското општество е слободен и независен во поставувањето на своите цели, донесувањето на одлуките и планирањето на своите

активности. Владата ги почитува специфичностите што го карактеризираат секторот, особено важноста на неговата независност во претставувањето на интересите на граѓаните, спроведувањето на активностите за кои е добиена финансиска поддршка од Владата и учеството во креирање на политиките.

Плурализам - Зацврстувањето на демократското општество зависи од почитување на начелото на плурализам, можноста за изразување на различни мислења и ставови и земање предвид на истите во развојот на планови и политики. Владата го препознава и почитува постоењето на различни цели, вредности и интереси (афинитети) на граѓаните што се изразени преку разни видови активности и заложби на граѓанските организации. Владата овозможува вклучување и соработка со сите организации, без дискриминација и со посебен фокус на препознавање на интересите на маргинализираните групи.

Учество - Владата овозможува вклученост на граѓанското општество во креирање на политиките со цел да бидат интегрирани интересите и предлозите на граѓаните во процесите на одлучување и спроведување. Граѓанското општество со своите капацитети и ресурси придонесува кон донесување поквалитетни решенија за доброто на заедницата. Тој ги претставува различните вредности и интереси на граѓаните, преку него граѓаните добиваат информации и го изразуваат своето мислење за предложените мерки на Владата. Владата е отворена за дијалог со јавноста со цел да се подобри квалитетот на предложените политики и да се зајакне легитимноста на владината политика. Исто така, Владата ќе овозможи активно вклучување на граѓанските организации со еднаква одговорност и право на одлучување во тела кои креираат политики за спроведување на соработката и развивање на граѓанското општество и други тела кои ќе ја дефинираат агендата за развој на општеството и европските интеграции.

Транспарентност (Јавност) - Активностите кои се преземаат од страна на Владата и граѓанското општество, во однос на програмите и плановите кои се неопходни за развој на заедничките цели, ќе бидат отворени и споделувани меѓу двете страни и кон јавноста. Владата ќе стави посебен акцент на овој принцип во однос на пристапот до информации, учеството во креирањето на јавните политики и законите и распределбата на средства.

Одговорност - Владата и граѓанското општество се заемно одговорни пред јавноста и граѓаните во спроведувањето на заедничките активности. Овој принцип, пред сè, се изразува низ залагањето на Владата и граѓанското општество да ги земаат предвид изразените мислења на граѓаните при одредување на приоритетите и подготвување и спроведување на политиките. Владата и граѓанското општество се обврзуваат да се водат од принципот на заемна одговорност и при распределбата и користењето на средствата од владини извори.

Еднакви можности и недискриминација - Владата се залага за почитувањето на еднаквите можности и недискриминацијата на сите луѓе во остварувањето на нивните основни права и слободи и на придобивките од политичките, економските и социјалните процеси и механизми. Граѓанското општество според својата природа на делување ги артикулира потребите и интересите на различни целни групи, вклучително и маргинализираните групи. Социјалната кохезија како приоритетна област и стратедиска цел на оваа Стратегија единствено може да биде достигната ако се почитуваат принципите на еднаквост, еднакви можности и недискриминација.

4. СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ

Владата на Република Северна Македонија смета дека граѓанското општество е рамноправен партнер и коректор на нејзините одлуки, со целосно право да партиципира во градењето на политиките, да сугерира и критикува. Владата активно презема мерки за градење на континуиран, транспарентен и целосно инклузивен дијалог со граѓанското општество.

Со Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество, преку меѓусебно поврзани стратешки цели кои ја поддржуваат соработката и развојот на граѓанското општество, се дефинираат насоките за:

- Нормативна, институционална и финансиска рамка за развој на граѓанското општество
- Демократизација, активно учество на граѓанското општество во општествените процеси, во креирањето и следењето на политиките, со посебен фокус на процесот на интеграција во Европската Унија
- Граѓанското општество како чинител во социјално-економскиот развој

4.1. Нормативна, институционална и финансиска рамка за развој на граѓанскиот сектор

Со донесувањето на Законот за здруженија и фондации во 2010 година правната рамка се хармонизираше со европските стандарди и беа поставени основите за развој на мерки кои ќе ја помогнат одржливоста на граѓанското општество. Законот предвидува можност организациите да вршат дејности со кои може да стекнат добивка и да се здобијат со статус на организација од јавен интерес. Функционирањето на граѓанските организации е условено и од други закони. Ќе се изврши анализа и подобрување на правната рамка за финансиско работење на граѓанските организации, согласно потребите и природата на организациите, избор на најпогоден модел за даночен третман на организациите и подобрување на сметководството на непрофитните организации. Со цел да се унапреди системот на доделување на средства од Буџетот на Република Северна Македонија за граѓанските организации, Кодексот на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации ќе се подобри и ќе се замени со правно обврзувачки акт. Имајќи предвид дека игрите на среќа се значаен извор за поддршка на активностите на граѓанските организации, ќе се унапреди правната рамка во оваа област согласно европските и регионални добри практики.

Владата ја препознава потребата од унапредување на механизмите за соработка со граѓанското општество. Мерките што се преземаат со оваа стратегија на институционално ниво се насочени кон континуитет во работата на независен, репрезентативен, оперативен и ефективен Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество и подобрување на практиките за комуникација и соработка со граѓанските организации.

Цели:

- Унапредување на правната рамка за граѓанските организации;

- Воспоставување даночна рамка којашто одговара на спецификите на работењето на граѓанските организации и го овозможува нивниот развој;
- Унапредување на системот на државно финансирање на граѓанските организации;
- Подобрување на институционалната рамка и практиките на соработка помеѓу Владата, органите на државната управа и граѓанските организации.

Мерки:

1. Унапредување на правната рамка за здруженија и фондации која обезбедува гаранции за остварување на правото на слобода на здружување во согласност со меѓународните стандарди;
2. Овозможување бесплатен пристап до податоци за граѓански организации од Регистарот на регистрираните организации согласно Закон за здруженија и фондации во Централниот регистар на Република Северна Македонија;
3. Континуитет во работата на независен, репрезентативен, оперативен и ефективен Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество и обезбедување на граѓанските организации да пристапуваат кон Кодекс на добри практики за управување на граѓанските организации;
4. Унапредување на знаењата и капацитетите на Мрежата на државни службеници за соработка со граѓанското општество;
5. Анализа на можностите за даночно ослободување за граѓанските организации за кофинансираниот дел на одобрените проекти од донатори;
6. Уредување на начинот на евидентирање и финансиско известување на деловните настани кои произлегуваат од вршењето на дејности со кои може да се стекне добивка;
7. Подготовка на подобрена законска и подзаконска рамка за сметководството на непрофитните организации;
8. Унапредување на моделот за финансирање на граѓанските организации од буџетот на државата.

Носители на мерките: Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, Генерален секретаријат-организациона единица за соработка со невладини организации, Министерство за правда, Министерството за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за информатичко општество и администрација, други ресорни министерства и Централниот регистар на Република Северна Македонија.

4.2. Демократизација, активно учество на граѓанскиот сектор во општествените процеси, во креирањето и следењето на политиките, со посебен фокус на процесот на интеграција во Европската Унија

Владата ја препознава значајната улога на граѓанските организации како партнери во дефинирањето на политиките поврзани со европската интеграција. Ќе се обезбеди редовно консултирање и вклучување на граѓанските организации во сите фази на креирањето, спроведувањето, следењето и оценувањето на политиките,

вклучително и како членови на работни групи. Со спроведување на мерките од оваа стратегија, дефинираните политики и закони ќе одговараат на потребите на заедницата и заложбите за интеграција во Европската Унија. Граѓанските организации ќе бидат активно вклучени во процесот на пристапните преговори со Европската Унија и во процесите на планирање, програмирање и следење на искористеноста на фондовите за претпристапна помош на Европската Унија.

Цели:

- Зголемување на вклученоста на граѓанските организации во процесот на креирање, спроведување, следење и оценување на политиките;
- Зајакнување на партнерството во процесите поврзани со европската интеграција;
- Унапредување на правната рамка за правото на мирно собирање и непосредно учество на граѓаните во одлучувањето.

Мерки:

9. Унапредување на примената на Кодексот на добри практики за учество на граѓанското општество во процесот на креирање политики;
10. Ефективни консултации со засегнатите страни во процесот на проценка на влијанието на регулативата;
11. Вклучување на граѓанските организации во процесот на подготовка на преговарачките позиции и преговори со Европската унија;
12. Унапредување на моделот за избор на претставници од граѓанското општество во секторските работни групи;
13. Поддршка за зголемување на опфатот на дигиталната трансформација на граѓанските организации;
14. Развој на систем за следење на околината во која се развива граѓанското општество;
15. Воспоставување превентивен механизам против говор на омраза;
16. Обезбедување правна рамка за правото на мирно собирање во согласност со меѓународните стандарди и нејзината ефективна имплементација;
17. Унапредување на законската рамка која се однесува на непосредно учество на граѓаните во одлучувањето.

Носители на мерките: Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, Генерален секретаријат-организациона единица за соработка со невладини организации, Секретаријат за европски прашања, Министерство за информатичко општество и администрација, Министерство за правда, Министерство за внатрешни работи, Министерство за локална самоуправа и други ресорни министерства.

4.3. Граѓанскиот сектор како чинител во социјално-економскиот развој

Владата презема мерки за развој на социјалното претприемништво за подобрување на економско-социјалната состојба на граѓаните, зајакнување на социјалната кохезија и солидарноста. Мерките од оваа стратегија се насочени кон создавање поттикнувачко правно окружување за социјално претприемништво, активно вклучување на граѓанските организации во давањето услуги во социјалната сфера и други дејности од јавен интерес, промовирање и развој на волонтерството, како и кон подобрување на правната рамка и поттикнување на филантропски донации кон граѓанските организации.

Цели:

- Развој на социјално претприемништво;
- Препознавање на спецификите на граѓанските организации како работодавач;
- Промовирање и развој на волонтерството;
- Поттикнување на граѓаните и деловниот сектор за поддршка и придонес за развој на граѓанското општество;
- Зголемено учество на граѓанските организации во давање услуги за потребите на заедницата.

Мерки:

18. Создавање на поттикнувачко правно окружување за социјално претприемништво;
19. Промоција, градење на капацитетите и обезбедување финансиска помош за граѓанските организации за развој на социјално претприемништво;
20. Препознавање на спецификите на граѓанските организации како работодавач во правната регулатива, оперативните програми и социјалниот дијалог;
21. Подобрување на правната рамка за промовирање и развој на волонтерството;
22. Поттикнување на волонтерски активности и финансиска поддршка на граѓанските организации кои го промовираат волонтерството;
23. Измена на Законот за донации и спонзорства во јавните дејности за олеснување на донирањето кон граѓанските организации;
24. Поттикнување на соработката на граѓанските организации со бизнис секторот и промовирање на филантропијата;
25. Развој на граѓанското општество на локално ниво и јакнење на соработката со граѓанските организации на локално ниво;
26. Подобрување на условите за обезбедување услуги од страна на граѓанските организации.

Носители на мерките: Министерство за труд и социјална политика, Агеција за вработување на Република Северна Македонија, Министерство за правда, Министерство за образование и наука, Министерство за здравство, Министерство за култура и други ресорни министерства.

5. СПРОВЕДУВАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ И ИЗВЕСТУВАЊЕ

Генералниот секретаријат на Владата – организациона единица за соработка со невладини организации и Мрежата на државни службеници за соработка со граѓанското општество ја имаат примарната улога во координирањето на спроведувањето на Стратегијата и во подготовка на извештаи до Владата за преземените активности и постигнатите цели во спроведувањето на Стратегијата.

Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, како советодавно тело на Владата за унапредување на соработката, дијалогот и поттикнување на развојот на граѓанското општество во Република Северна Македонија, го следи спроведувањето на Стратегијата и Акцискиот план, дава мислење на годишно ниво за реализација на Стратегијата и го поттикнува унапредувањето на соработката и градењето на партнерски односи на Владата и органите на државната управа со граѓанското општество.

Министерствата и другите органи на државната управа активностите предвидени во Акцискиот план на оваа Стратегија ги планираат во нивните стратешки планови и годишниот план за работа и се грижат за обезбедување на финансиски средства потребни за нивно спроведување.

Граѓанските организации ќе бидат вклучени како партнери на Владата и органите на државната управа во спроведувањето на конкретни мерки/активности од Акцискиот план на Стратегијата, како и во континуираното следење на спроведувањето на Стратегијата.

Мерките од оваа стратегија имаат за цел и да ги поттикнат единиците на локалната самоуправа да ја продолжат добрата практика на соработка и развој на локалните граѓански организации и да усвојат слични механизми за соработка, поддршка и вклучување на граѓанските организации во спроведување на активностите.

Со цел да се обезбедат навремени информации во врска со спроведувањето на Стратегијата за заинтересираната јавност, ќе се унапреди системот на следење и известување за степенот на реализација на мерките, со користење нови технологии на веб страницата www.nvosorabotka.gov.mk, во насока на зголемување на транспарентноста на процесот на имплементација и дополнителна можност за вклучување на граѓанското општество.

6. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ

Конкретните мерки за спроведување на Стратегијата на Владата на Република Северна Македонија за соработка со и развој на граѓанското општество се вградени во Акцискиот план 2021-2024, што е составен дел на оваа стратегија. Акцискиот план ги дефинира:

- мерките и активностите кои ќе придонесат кон постигнување на соодветната посебна цел;
- водечките органи надлежни за спроведување на активностите и другите органи кои ќе бидат вклучени во спроведувањето;
- кварталот во соодветната година што претставува временска рамка за спроведување на активностите;
- проценка за потребните средства и изворот на финансирање; и
- индикаторите за мерење на успешноста кои се дефинирани на ниво на активности.